Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi www.esosder.org
Electronic Journal of Social Sciences ISSN:1304-0278
Kış -2019 Cilt:18 Sayı:69 (1-12) Winter-2019 Volume:18 Issue:69

POLİTİK ÖZ YETERLİK VE YAŞAM BAĞLILIĞI: SİYASİ PARTİ TEŞKİLATLARINDA GÖREV ALAN BİREYLER ÜZERİNDE BİR İNCELEME

POLITICAL EFFICIACY AND LIFE ENGAGEMENT: A RESEARCH ABOUT PEOPLE WHO TAKE PART IN A POLITICAL ORGANIZATION

Ayça Ferda KANSU[1]

Öz

Politik Psikoloji; Psikoloji çalışmalarının siyaset bilimi ile kesişmesiyle ortaya çıkmış, genç ve disiplinlerarası bir alandır. Bu çalışmanın temel amacı ise yaşam bağlılığı ve yaşam doyumu gibi psikolojik kavramların; siyasette rol alan bireylerin öz yeterlik algılarıyla bir bağının olup olmadığının incelenmesidir.

Araştırma 18-70 yaş aralığındaki, 98'i kadın ve 176'sı erkek toplam 274 kişi üzerinde; Bilgi Toplama Formu, Algılanan Politik Öz-yeterlik Ölçeği ve Yaşam Bağlılığı Ölçeği kullanılmak suretiyle 2016 yılında İstanbul ve Ankara illerinde gerçekleştirilmiştir. Kullanılan ölçme aracıyla elde edilen verilerde, alt amaçlara uygun istatistiksel tekniklerle analiz edilerek katılımcıların politik öz-yeterlik ve yaşam bağlılığı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Cinsiyet ve medeni durum değişkenlerinin gerek yaşam bağlılığı gerekse algılanan politik öz yeterlik düzeyi üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmadığı, ancak katılımcıların yaşam bağlılığı düzeyleri açısından eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmiştir**.** Bu sonuca göre ilkokul mezunu olan katılımcıların yaşam bağlılığı düzeylerinin, lisansüstü mezunu olan katılımcılardan düşük olduğu söylenebilir. Anlamlı fark gözlemlenen bir diğer ölçüm ise katılımcıların politik özyeterlik düzeyleri açısından politikayla ilgilenme süreleri kapsamındadır**.** Bu sonuca göre politikayla ilgilenme süreleri 0-2 yıl olan katılımcıların politik öz-yeterlik düzeylerinin, politikayla ilgilenme süreleri 6-10 yıl olan katılımcılardan düşük olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Öz Yeterlik, Yaşam Bağlılığı, Politik Psikoloji, Siyaset

Abstract

Political psychology is a young and interdisciplinary area, which emerged from the intersection of psychology studies with politics. The main goal of this study is to examine if there are relations of psychological terms like life engagement and life satisfaction with the self efficacy perceptions of individuals who takes part in politics. This research is about relationship between life engagement -which is a psychological term that has an intense meaning for individuals- and political efficacy.

This research, which is based on relational scanning model, is about whether there's a positive relation between political self efficacy and life engagement for individuals, who take part in a political organisation. This research is also about whether gender, age, martial status, educational background and duration of working on a political organisation effects the level of political efficacy and life engagement. This study conducted on 2016 at İstanbul and Ankara districts and the study group consists of 274 person (98 Female, 176 Male) whose ages are between 18 and 70. Each participants attended to those surveys: Information Gathering Form, Perceived Political Self-Efficacy Scale Form and Life Engagement Scale Form.

From the gathered data, which is analysed with corresponding sub-scale forms, there is a correlation found between political self efficacy and life engagement based on attendants' educational background. Results shows that, life engagement levels of individuals who participated to college education is better than the individuals whose education is ended on primary school. Another measured result is that there's a correlation between attendants' political self efficacy and duration of working on a political organisation. Participants who attended to a political organisation for 0 to 2 years have a low level political self efficacy in comparison to the ones who attended to a political organisation for 6 to 10 years.

Keywords: Self-Efficacy, Life Engagement, Political Psychology, Politics

[1] Dr, Üsküdar Üniversitesi, SBE Psikoloji Anabilim dalı, aycaferda@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9601-8242

Makale Türü: Araştırma Makalesi – Geliş Tarihi: 28/12/2017 – Kabul Tarihi: 23/09/2018
DOI:10.17755/esosder.372508

GİRİŞ

Disiplinlerarası (interdisciplinary) kavramının çok anlamlılığı ve günümüzde bilimlerin örgütlenişindeki ayrılıkların git gide arttığı göz önünde bulundurularak ifade edilmelidir ki; iki ayrı bilim dalı olan siyaset ve psikolojinin bilgi birikimini, ortak bir paydada birleştiren Politik Psikoloji; yeni ve henüz uygulama anlamında fazla gelişmemiş bir çalışma sahasıdır. Uluslararası iletişim ve ilişkiler ağından, yurt içi farklı politik görüşlere sahip gruplar arasında cereyan eden çatışmalı ilişkilere kadar geniş bir kullanım alanı bulunan politik psikoloji, günden güne ülkemizde de önem kazanmaktadır. Bu nedenle bu alanda akademik ve sosyal araştırmaların yapılması; hem coğrafi ve kültürel dokumuza has hem de evrensel olmaya aday bilginin ve eğitim içeriklerinin bu pencereden oluşturulup dünya ile paylaşılabilmesi bilimsel birikime önemli katkı sağlayacaktır.

Yaşam Amacı, Yaşam Bağlılığı, Yaşam Doyumu

İnsanın yaşamın anlamını sorgulanması ve yaşadığı süreyi anlamlı hale getirebilme mücadelesi onu diğer canlılardan ayıran bir özelliğidir. Yaşamdan ne beklemekte olduğundan, neden burada olduğu ve yaşama amacına kadar çeşitli sorulara verdiği cevaplar bireylerin "yaşam anlamına" dair ipuçları verebilmektedir (Uğur ve Akın, 2015). Bu anlamlar, kişiden kişiye değişen öznel nitelikler taşımakta ve her birey için kendisinin araştırıp bulabileceği, önceden tasarlanması imkansız, kişiye özgü tercihler olmaktadır (Corey, 2008; Akt., Uğur ve Akın, 2015).

Her insanın kendine özgü bir yaşam amacının bulunması ve bunun kişiden kişiye; özel yetenek ve eğilimleri kullanma, yaratıcı olma, statü ve para kazanma, liderlik, serüven yaşama ya da başkalarına yardımcı olma gibi farklı amaçlar şeklinde değişebilirliği; hem kişinin doğasının hem de sahip olduğu toplumsal ve kültürel konumunun gereğidir (Şahin, Zoraloğlu, Fırat, 2011).

Üst bilişsel amaçlar bir yana günlük işlerde dahi amaçlılık, yapılan etkinliğin anlamını değiştirmektedir (Scheier ve diğerleri, 2006; Akt. Uğur ve Akın, 2015). Örneğin sabahları yürümek zorunda olduğumuz bir mesafeyi, amaçsızca değil de "sağlıklı olabilme amacı" ile yürüdüğümüzde, bu davranış bir amaca hizmet ettiği için tarafımızdan, günlük amaçsız bir yürüyüşten daha değerli algılanacaktır. Dolayısıyla değer yüklenmiş olan soyut ya da somut her bir amaç yaşam bağlılığını bilişsel, duygusal ya da davranışsal açıdan olumlu etkilemektedir (Uğur ve Akın, 2015).

Yaşam bağlılığı gelişimi, bireyin yaşam amaçlarıyla doğrudan ya da dolaylı olarak bağlantılı bir süreç içermektedir. Gelişimsel krizler, evlilik, yakınların ölümü, boşanma, göç, hastalıklar ve benzeri durumlarla karşılaşan bireylerin, bunlarla etkili baş edebilmeleri güçlü bir yaşam bağlılığı gerektirebilir. Bireylerin yaşamlarına anlam katmalarına ve kişisel gelişimlerine yardımcı olan amaçlar, aynı zamanda psikolojik problemlere karşı da koruyucu bir rol oynamaktadır (Eryılmaz, 2012; McKnight & Kashdan, 2009; Akt., Uğur ve Akın, 2015).

Amaçlılık, bireyleri yaşama bağlı kılmaktadır (Wrosch ve diğerleri 2003a, Akt.,Uğur ve Akın, 2015). Amaçsızlık ya da bireyi anlam için harekete geçiremeyecek kadar zayıf bir amaçlılık durumu ise psikolojik problemlere yatkınlığı artırmaktadır. Dolayısıyla yaşam bağlılığının, bireylerin amaçlarından beslendiği söylenebilir (Uğur ve Akın, 2015).

Kavramsal Açıdan Öz Yeterlik

Albert Bandura'nın 1960'ların başında sosyal davranışçılık olarak adlandırdığı sonraları ise sosyal bilişsel teori adını verdiği davranışçılık türü (Bandura, 1986; Akt., Schultz ve Schultz, 2007, s.504); her ne kadar bilişsel devrimin güçlü etkisini yansıtıyorsa da özünde davranışçı bir yaklaşımdır. (Schultz ve Schultz, 2007, s.505).

Bandura'nın çalışmaları; geleneksel davranışçılık kuramlarının bilişsel kuramlara doğru evrilişinin en iyi izlenebildiği çalışmalardandır. Bu çalışmaların hemen fark edilebilir yönü; insanoğlunun edilgen biçimde her türlü uyarıcıyı alan bir varlık olduğunu öne süren radikal davranışçılığı yadsıma noktasıdır. Ona göre insanın dışarıdan gelen uyarıcılara tepki vermesi, ödül ceza gibi pekiştirmelerle öğrenmeler gerçekleştirmesi doğaldır ama insanlar bundan ibaret değildir. İnsanlar yalnızca insana özgü becerilere de sahiptir. İnsan gelişim süreçlerini; bir farenin pedala basmasına indirgeyen radikal davranışçılığın göz ardı ettiği bu noktanın ardında, insan davranışının en önemli nedenleri ve insan kişiliğinin kaynakları yatmaktadır. Bu kaynakların bilginin simgesel işleyişini ve düşünmeyi içermesinden dolayı, Bandura yaklaşımına *sosyal-bilişsel* kuram adını vermiştir (Burger, 2006, s.530).

Sosyal-bilişsel kuramda Bandura için temel kavramlardan biri; davranış üzerinde son derece önemli olduğuna inandığı "algılanan öz-yeterlik" kavramıdır. Ona göre bireyin herhangi bir konuda bir performans sergileyebilmek için öz düzenleme kapasitesini kullanabileceğine -kendi davranışları üzerindeki kontrol yeteneği- dair fikrine; gerekli etkinlikleri organize ederek hayata geçirebileceğine, başarıyla yapma kapasitesine sahip olup olmadığına dair kendi yargısına öz-yeterlik denir (Bandura, 1986; Akt., Senemoğlu, 2015, s.234).

Diğer bir deyişle öz-yeterlik bireyin karşılaşabileceği güçlüklerde olayın üstesinden gelip gelemeyeceğine ilişkin kendine duyduğu inanç, kendi hakkındaki yargısıdır (Senemoğlu, 2015, s.234). Öz-yeterlik ya da bir başka deyişle kendine yeterlik, bir problemi çözmek veya bir görevi tamamlamak için gerekecek belli hareketleri organize ve icra etme kabiliyetinize olan güveninizdir. Örneğin öğrenciler Albert Bandura'ya notlarını nasıl yükseltebilecekleri sorusunu sıklıkla sorarlar ve ona göre "sanırım bu dersten yüksek bir not alabilirim" demek öz-yeterliğin güçlü olduğunun bir göstergesidir (Plotnik, 2009, s.460).

Politik Öz Yeterlik

Campbell, Gurin, ve Miller (1954) ‘ın çalışmasında, politik öz yeterlik; 'bireyin yaptığı politik eylemlerin yada politik duruşunun politik süreçler üzerinde etkisi olduğunu hissetmesi' şeklinde tanımlanmaktadır (Vecchione, Caprara&Caprara, Alessandri, Tabernero, González-Castro, 2014).

Bandura’nın Sosyal Bilişsel Teorisi (1986, 1997) politik yeterlik kavramının ortaya atılmasından sonra literatüre girse de siyasal alanda yeterlik kavramının nasıl açıklanacağına katkı sağlamaktadır. Bandura’ya (1997) göre bireysel öz-yeterlik algısı; bireyin becerileri değil, daha ziyade işleyen herhangi bir alanda (siyasi zemin gibi) bir eyleme geçmeyi ve o eylemi sürdürmeyi sağlayan kişisel yeteneklerine dair inancıdır (Bingöl, 2015).

Bu noktadan hareketle en kısa bir tanım ile politik öz-yeterliği; bireyin, politik alanda eyleme geçmeyi ve o eylemleri sürdürmeyi sağlayan kişisel yeteneklerine dair inancı olarak tanımlamak mümkündür.

Algılanan Politik Öz Yeterlik

Beaumont, 2010; Becker, 2004 tanımına göre; Politik öz-yeterlik, bireyin politik süreçler üzerinde etkili olduğuna/olabileceğine ilişkin inançlarıdır. Algılanan politik öz-yeterlik ise bireyin kendi kapasitesinin, politik sistemlerle ilişkisine dair yargıları olarak tanımlanmaktadır (Caprara, Vecchione, Capanna, & Mebane, 2009; Akt., Uğur ve Akın, 2015). Sosyal ve demografik faktörlerden etkilenen algılanan politik öz-yeterlik düzeyi; Craig ve Maggiotto'ya (1982) göre; eğitim, sosyo-ekonomik ve politik bilgi düzeyi yüksek olan bireylerde, sosyo-ekonomik ve politik bilgi düzeyi düşük olan bireylere göre daha yüksektir. Buradan hareketle bireysel ve sosyal değişkenlerin algılanan politik öz-yeterlik düzeyinde ve dolayısıyla politik katılım üzerinde etkili olduğunu söylemek mümkündür (Uğur ve Akın, 2015).

Kavramsal Açıdan Politik Öz Yeterlik

Bir duygu olarak politik yeterlik kavramının ilk tanımlanışı Campbell ve arkadaşları tarafından; "siyasal süreçler üzerinde bireysel eylemin bir etkiye sahip olduğu ve vatandaşlık görevlerinin yerine getirilmeye değer bulunması duygusu" olarak yapılmıştır. Bu tanım kendi içinde "vatandaşın içinde olduğu bir siyasal ve sosyal değişimin mümkün olduğu ve bireyin bu değişimde önemli bir rol oynayabileceği yönündeki hissi"ni de barındırmaktadır (Craig, Niemi, Silver, 1990; Akt., Bingöl,2015).

Pingre'ye (2008) göre politik yeterlik, kişinin demokratik süreçlere etkin katılım yeteneğine güvenmesi duygusudur. Siyasi yeterliği yüksek bireyler, oy verme, toplumsal protestolara katılma, gazetelerde yazma ya da imza toplama gibi, demokratik toplumlarda sergilenen aktivitelere katılmakta tereddüt etmezken politik yeterlik düzeyi düşük olduğunda bireyler, siyasi güç deneyimlerine yabancılaşmaya, ilgisizliğe ve siyasi eylemsizliğe daha yatkın olabilmektedirler (Nabatchi, 2007; Newhagen,1994a; Pingree, 2008; Akt., Bingöl, 2015).

Bu açıdan bakılacak olur ise, siyasal etkisizlik algısı ve sisteme duyulan güvensizlik; oy vermeme ya da siyasal sisteme karşı ilgisiz olma durumunun temel nedeni olarak gösterilebilir. Bu noktada bir diğer tutum ise yüksek siyasal etkinlik duygusu, düşük siyasal güven ile birleştiğinde beliren tutumdur. Öyle ki bu birleşimden bireyde siyasal yabancılaşma belirmekte ya da sıra dışı siyasal katılım yollarını benimseme gibi siyasal aktiviteler tercih edilebilmektedir. Belki de bunun bir devamı olarak yordanabilecek şekilde; bireylerde siyasal güven azaldıkça merkezde siyaset yapan köklü siyasal hareketler zayıflarken, görece daha uç politik hareketlere yönelim artmaktadır. Demokratik siyasal yaşam kalitesinin siyasal yeterlik algısı ve siyasal katılım düzeyinin yüksekliği ile doğru orantılı olduğu söylenebilir (Eser, 2013; Akt., Bingöl, 2015).

Bir çok araştırmacı (Balch, 1974) "politika alanında arzu edilen sonuçları yaratabileceğine kişisel olarak inanmak" (dahili politik tesir) ve "politik sistemlerin bireylerin etkisiyle değişmekle mükellef olmasına inanmak" (harici politik tesir) durumlarını birbirinden ayırmaktadır (Vecchione, Caprara&Caprara, Alessandri, Tabernero, González-Castro, 2014).

Araştırmanın Amacı

Ülkelerin siyasal yaşam kalitesinin, demokrasi ve insan hakları gelişmişlik düzeyinin yükselebilmesi için genelde tüm vatandaşların; özelde ise politikayla ilgilenen bireylerin entelektüel, sosyal, bireysel, duygusal ve davranışsal anlamda gelişimeleri önemlidir. Bu tür geliştirici çalışmaların yapılmasına zemin oluşturacak kurumların başında üniversiteler gelmektedir. Bu çalışmanın yapıldığı 2016 yılındaki taramalarımızda; Politik Psikoloji veya bir başka deyişle Siyaset Psikolojisi alanında henüz ülkemizde yapılmış bir saha çalışmasına

rastlanamamıştır. Bu nedenle bu çalışmada amaç: aktif olarak siyasi parti teşkilatlarında görev alan bireylerin (SPTGAB) politik öz yeterlik ve yaşam bağlılığı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını incelenmesi yoluyla, ülkemizde gelişmekte olan politik psikoloji alanına bir saha çalışması olarak katkı sağlayabilmektir.

YÖNTEM

Bu çalışma, "ilişkisel tarama modeli"ne uygun olarak düzenlenmiştir. İki veya daha çok değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma desenlerinin tümü "ilişkisel tarama modelleri" olarak tanımlanır (Karasar, 2005).

Araştırmanın Örneklemi

Bu araştırma Türkiye'de mevcut siyasi parti teşkilatlarının çeşitli kademelerinde görev yapan 274 kişiden oluşmaktadır. 98'i kadın ve 176'sı erkek olan bu kişiler 18 ile 70 yaş arasındadır ve yaş ortalaması 40,71'dir. 194'ü evli, 80'i bekar olan katılımcıların 37'si ilkokul, 38'i ortaokul, 87'si lise, 91'i üniversite ve 21'i lisansüstü eğitimi almıştır. Katılımcıların 26'sı 0-2 yıl, 30'u 3-5 yıl, 70'i 6-10 yıl, 48'i 11-15 yıl ve 100'ü 16 yıldan fazla politikayla ilgilenmektedir.

Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan veriler üç ölçme aracı ile toplanmıştır:

Bilgi Toplama Formu: Araştırmacı tarafından hazırlanan bilgi toplama formu katılımcılar hakkında sosyo-demografik bilgiler elde etmek için kullanılmıştır. Bu formda yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi ve politikayla ilgilenme süresini belirlemeye yönelik sorular bulunmaktadır.

Algılanan Politik Öz Yeterlik Ölçeği: Algılanan Politik Öz-yeterlik Ölçeği 10 maddelik tek boyutlu bir ölçme aracıdır. Ölçek 5'li bir derecelendirmeye sahiptir. Ölçeğin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Akın Savcı, Akın ve Özçelik (2014) tarafından yapılmıştır. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Yüksek puanlar yüksek düzeyde politik öz-yeterliği göstermektedir.

Doğrulayıcı faktör analizinde 10 maddeden ve tek boyuttan oluşan modelin iyi uyum verdiği görülmüştür (x^2= 58.38, sd= 33, RMSEA= .062, IFI=.98, CFI= .98, RFI= .93, NFI= .95, NNFI= .97, GFI= .95, AGFI= .91ve SRMR= .036). Ölçeğin iç tutarlılık güvenirlik katsayısı .92 olarak bulunmuştur. Ölçeğin faktör yükleri .56 ile .82, düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayıları ise .55 ile .78 arasında sıralanmaktadır.

Yaşam Bağlılığı Ölçeği: Yaşam Bağlılığı Ölçeği 6 maddelik tek boyutlu bir ölçme aracıdır. Ölçek 5'li Likert tipi bir derecelendirmeye sahiptir. Ölçekte 1., 3. ve 5. Maddeler ters puanlanmaktadır. Yüksek puanlar yüksek düzeyde yaşam bağlılığını göstermektedir. Ölçeğin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Uğur ve Akın (2015) tarafından yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinde 6 maddeden ve tek boyuttan oluşan modelin iyi uyum verdiği görülmüştür (x^2= 11.50, sd= 8, RMSEA= .039, GFI= .99, AGFI= .97, IFI= .99, NFI= .97, NNFI= .98, CFI= .99, RFI= .94 ve SRMR= .032). Yaşam Bağlılığı ölçeği'nin faktör yükleri .22 ile .82, düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayıları ise .22 ile .60 arasında sıralanmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık güvenirlik katsayısı .74 olarak bulunmuştur.

Veri Analiz Teknikleri

Katılımcıların politik öz-yeterlik ve yaşam bağlılığı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon katsayısı incelenmiştir.

Katılımcıların politik öz-yeterlik ve yaşam bağlılığı düzeyleri arasında cinsiyet ve medeni duruma göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için "t testi" kullanılmıştır. Katılımcıların politik öz-yeterlik ve yaşam bağlılığı düzeyleri arasında yaş, eğitim düzeyi ve politikayla ilgilenme süresine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için "ANOVA" kullanılmıştır.

BULGULAR

Politik öz-yeterlik ve yaşam bağlılığı düzeyleri arasındaki ilişki

Katılımcıların politik öz-yeterlik ve yaşam bağlılığı düzeyleri arasındaki ilişkileri belirlemek için yapılan korelasyon analizinde politik öz-yeterlik ve yaşam bağlılığı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo. 1. Politik öz-yeterlik ve yaşam bağlılığı arasındaki ilişkilere yönelik korelasyon tablosu

Faktör	1	2
1. Politik öz-yeterlik	—	
2. Yaşam bağlılığı	.17*	—
Ortalama	37,92	7,80
Standart Sapma	25,42	4,22

* p< .05

Politik öz-yeterlik açısından cinsiyet farklılıkları

Tablo 2 Politik öz-yeterlik açısından kadın ve erkek katılımcıların cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin t testi tablosu

Değişken	Cinsiyet	N	Ort.	Ss	t	Sd	p
Politik öz-yeterlik	Kadın	98	37,05	8,64	-1,373	272	,171
	Erkek	176	38,40	7,26			

Tabloya bakıldığında, kadın ve erkek katılımcıların, politik öz-yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($t_{0.05:\,272}$= -1,373).

Yaşam bağlılığı düzeyleri açısından eğitim durumları farklılıkları

Tablo 3. Yaşam bağlılığı düzeyleri açısından eğitim durumları farklı katılımcıların puanlarının betimsel istatistikleri

Eğitim durumu	N	Ortalama	Std. Sapma
İlkokul	37	23,38	4,78
Ortaokul	38	25,26	4,11
Lise	87	25,46	4,19
Üniversite	91	26,03	3,94
Lisansüstü	21	26,52	3,76
Toplam	274	25,42	4,22

Tablo 4. Yaşam bağlılığı düzeyleri açısından eğitim durumları farklı katılımcıların puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	215,071	4	53,768	3,119	,016
Grup içi	4637,820	269	17,241		
Toplam	4852,891	273			

Eğitim durumları farklı olan katılımcıların yaşam bağlılığı puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($F_{4\text{-}269}$= 1,460, p< .05). Bu farklılık ilkokul mezunu olan katılımcıların yaşam bağlılığı puanlarının (Ort=23,38), lisansüstü mezunu olan katılımcıların yaşam bağlılığı puanlarından (Ort= 26,52) düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Bu sonuca göre ilkokul mezunu olan katılımcıların yaşam bağlılığı düzeylerinin, lisansüstü mezunu olan katılımcılardan düşük olduğu söylenebilir.

Politik öz-yeterlik düzeyleri açısından politikayla ilgilenme sürelerine göre farklılıklar

Tablo 5. Politik öz-yeterlik düzeyleri açısından politikayla ilgilenme süreleri farklı katılımcıların puanlarının betimsel istatistikleri

Politikayla ilgilenme süresi	N	Ortalama	Std. Sapma
0-2 yıl	26	32,73	7,88
3-5 yıl	30	36,43	7,51
6-10 yıl	70	39,04	8,16
11-15 yıl	48	38,29	7,52
16 yıl ve üzeri	100	38,74	7,26
Toplam	274	37,92	7,80

Tablo 6. Politik öz-yeterlik düzeyleri açısından politikayla ilgilenme süreleri farklı katılımcıların puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	928,559	4	232,140	3,987	,004
Grup içi	15662,510	269	58,225		
Toplam	16591,069	273			

Politikayla ilgilenme süreleri farklı olan katılımcıların politik öz-yeterlik puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmüştür ($F_{4\text{-}269}$= 3,987, p< .05). Bu farklılık politikayla ilgilenme süreleri 0-2 yıl olan katılımcıların politik öz-yeterlik puan ortalamalarının (Ort= 32,73), politikayla ilgilenme süreleri 6-10 yıl olan katılımcıların politik öz-yeterlik puan ortalamalarından (Ort= 39,04) düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Bu sonuca göre politikayla ilgilenme süreleri 0-2 yıl olan katılımcıların politik öz-yeterlik düzeylerinin, politikayla ilgilenme süreleri 6-10 yıl olan katılımcılardan düşük olduğu söylenebilir.

TARTIŞMA

Bu araştırmanın yapıldığı 2016 yılı itibarıyle gerçekleştirilen literatür taramasında, Politik öz-yeterlik kavramıyla ilgili daha önce yapılmış akademik bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Ancak Politik öz-yeterlik ile yaşam bağlılığı veya benzer değişkenler arasındaki ilişkileri doğrudan inceleyen bir araştırmanın henüz bulunmamasının nedeni; "politik öz-yeterlik" (political self-efficacy) kavramının genç bir bilim alanı olan politik psikolojinin, yeni sayılabilecek bir kavramı olmasıdır. Bu durum bu konudaki tartışma zeminimizi daraltmakta olduğundan, politik öz-yeterlik ve yaşam bağlılığı arasındaki ilişki; "öz-yeterlik" kavramının kendisi ve yaşam bağlılığı ile ilgili çalışmaların incelenmesi üzerinden gerçekleştirilmiştir. Ve tartışma bölümü de, yalnızca bu araştırmanın kendi sonuçları üzerinden yapılandırılabilmektedir.

Öz yeterlik ve yaşam bağlılığı kavramları çeşitli değişkenlere göre farklı çalışmalarda farklı neticeler verebilmektedir. Bu çalışmalarda hem öz-yeterliğin hem de yaşam bağlılığının psikolojik sağlığa katkıda bulunduğu görülmektedir. Scheier ve diğerleri (2006) araştırmalarında, yaşam bağlılığının; iyimserlik, öz-saygı, dışa dönüklük, zindelik, evlilik uyumu ve yaşam doyumu gibi bir çok kavramla pozitif ilişkili olduğunu saptamıştır. Bu değişkenler bireylerin öz-yeterlik düzeylerine olumlu katkı sağlayan yapılar olduğu için, politik öz-yeterlik ile yaşam bağlılığı arasındaki pozitif ilişkinin dolaylı olarak desteklendiği de söylenebilir.

Öz yeterliğin alana özel bir türü olan politik öz-yeterlik açısından düşünüldüğünde; bu araştırmadan elde edilen ilişki önemlidir. Bu araştırmada katılımcıların politik öz-yeterlik ve yaşam bağlılığı düzeyleri arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Bunun pek çok nedeni olabileceği gibi; yaşam bağlılığının, yaşamda bir anlam bulmak ya da yaşama dair bir anlam duygusu sahibi olmak ile doğrudan bağı göz önünde bulundurulması gereken en temel noktadır.

Yaşamda bir anlam olduğuna inanmış ve bu anlamı arayan ya da buna sahip olan bireylerin; böyle bir arayışa, anlama inanmayan, sahip olmayan ya da 'vazgeçmiş' bireylere göre kendilerini; insan yaşantılarını doğrudan ya da dolaylı yolla etkileyen siyaset olgusunun bir parçası olarak görmeleri ve siyaset içinde kendilerini bir şekilde ifade etmeye dair inanç beslemeleri olağandır. Bu nedenle araştırma konusu olan sorunun cevabı bu beklenen olağan neticeyi doğrular niteliktedir.

Politik öz-yeterlik açısından kadın ve erkek katılımcılar arasındaki farklılıklarının incelenmesinde; kadın ve erkek katılımcıların, politik öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Bu, irdelenmesi ve üzerine yeni çalışmalar yapılması gereken bir sonuçtur. Çünkü siyasette kadın sayısı istatistiksel olarak erkek sayısına göre azdır. Bu nedenle toplumdaki yetişkinlerin cinsiyetlerinin Türkiye'nin genel nüfusuna oranı da göz önünde bulundurularak siyaset ve cinsiyete özel başka çalışmaların da yapılması, alana, siyasete ve politik psikoloji disiplinine büyük katkı sağlayacaktır.

Yaşam bağlılığı açısından kadın ve erkek katılımcılar arasındaki farklılıkların incelenmesinde kadın ve erkek katılımcıların, yaşam bağlılığı düzeyleri arasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Ancak bu sonucun "siyasi parti teşkilatlarında görev alan kadınlar"ı kapsadığı dikkate alınmalı; siyasi parti teşkilatlarının çeşitli kademelerinde görev alan kadınların yaşam bağlılığı düzeyi ile; Türkiye'de ekonomik güç, meslek vb. statü göstergelerinden sayılan niteliklerden herhangi birine sahip olmayan kadınların yaşam bağlılığı düzeyi arasında, önemli ölçüde farklılık görülebileceği gözden kaçırılmamalıdır.

Politik öz-yeterlik açısından evli ve bekar katılımcılar arasındaki medeni duruma göre farklılıklarının incelenmesinde, politik öz-yeterlik düzeyleri arasında medeni duruma göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Benzer şekilde medeni durumun, yaşam bağlılığı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yaratmadığı da görülmektedir.

Katılımcıların politik öz-yeterlik düzeyleri açısından yaş aralıklarına göre anlamlı farklılıklar olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizlerde istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür. Benzer bir şekilde katılımcıların yaşam bağlılığı düzeyleri açısından yaş aralıklarına göre anlamlı farklılıklar olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizlerde istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür.

Katılımcıların politik öz-yeterlik düzeyleri açısından eğitim durumlarına göre anlamlı farklılıklar olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analiz ile elde edilen bulgular; eğitim durumları farklı olan katılımcıların politik öz-yeterlik puan ortalamaları arasındaki istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı göstermektedir.

Katılımcıların yaşam bağlılığı düzeyleri açısından eğitim durumlarına göre anlamlı farklılıklar olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan çalışmada; eğitim durumları farklı olan katılımcıların yaşam bağlılığı puan ortalamaları analizi, katılımcıların puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğunu göstermektedir. Bu farklılık ilkokul mezunu olan katılımcıların yaşam bağlılığı puan ortalamalarının, lisansüstü mezunu olan katılımcıların yaşam bağlılığı puan ortalamalarından düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Bu sonuca göre ilkokul mezunu olan katılımcıların yaşam bağlılığı düzeylerinin, lisansüstü mezunu olan katılımcılardan düşük olduğu söylenebilir. Sonucun böyle çıkmasında; yaşam bağlılığı ölçeğinin anlaşılırlığının, eğitim seviyesi ile doğru orantlı olarak artması ya da azalması etkili olmuştur. Bu sonuç bu bağlamda tartışmalıdır, yaşam bağlılığı ölçeği eğitim seviyesi düşük bireyler tarafından yeterince doğru anlaşılamadığından puanların düşük çıkması olasılığı mevcuttur.

Katılımcıların politik öz-yeterlik düzeyleri açısından politikayla ilgilenme sürelerine göre anlamlı farklılıklar olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizlerde anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır. Politikayla ilgilenme süreleri farklı olan katılımcıların politik öz-yeterlik puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Bu farklılık politikayla ilgilenme süreleri 0-2 yıl olan katılımcıların politik öz-yeterlik puan ortalamalarının, politikayla ilgilenme süreleri 6-10 yıl olan katılımcıların politik öz-yeterlik puan ortalamalarından düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Bu sonuca göre politikayla ilgilenme süreleri 0-2 yıl olan katılımcıların politik öz-yeterlik düzeylerinin, politikayla ilgilenme süreleri 6-10 yıl olan katılımcılardan düşük olduğu söylenebilir. Bu bağlamda incelenmesi gereken bir konu daha gündeme gelmektedir; "politikayla ilgilenme süresinin en az ve en fazla olduğu iki uç noktanın, normal eğrisinde ortalama yığılım ilişkileri nasıldır?" konusu bir başka çalışmanın araştırma sahası olmaya aday olarak belirmektedir.

Katılımcıların yaşam bağlılığı düzeyleri açısından politikayla ilgilenme sürelerine göre anlamlı farklılıklar olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizler sonucunda, katılımcıların puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür.

SONUÇ

Bu çalışma, yaygın ve genel geçer bir sonuç iddiasında olmayıp siyasal demokratik hayata bireyler bağlamında sınırlı bir katkı sağlayabilecektir. Bireylerin başaramayacaklarını düşündükleri görevlerden kaçınma eğiliminde oldukları göz önünde bulundurulur ise; politik öz-yeterlik düzeyi yüksek olan ve böyle olduğu için de politik katılımdan kaçınmayarak demokrasi ve insan haklarının gelişimi için tüm dünyada gösterilen gayretin paydaşı olabilen bireyler, bu gibi çalışmalarla birikerek sağlanacak toplam farkındalıktan yararlanabilecektir.

Dünyada politik psikoloji alanında yapılan çalışmalara ülkemizden bir saha çalışması ile katkı sağlamak; psikolojinin bazı temel kavramlarının siyasetteki yerini siyasetle ilgilenenlerin kullanımına sunabilmek; siyaset bilimine psikolojinin ölçülebilir verileriyle ışık tutabilmek, tüm bu alanların kesiştiği kavşaklarda gerek sahada gerek akademik çalışma yapanlar açısından önemlidir.

Bu çalışma için ilgili alanyazın taramasının yapıldığı 2015-2016 yıllarında, "politik öz yeterlik" konusunda ana dilimizde ve ülkemizden yapılmış bir saha araştırması örneğine rastlanamamıştır. Geçmişi çok da eski olmayan politik psikoloji disiplini içinde dünya bu araştırmalarda yol alırken, ülkemizden herhangi bir araştırma örneğinin olmayışı; bir eksiklik olarak önümüzde belirmiş ve bu çalışmanın bu bağlamda bir ilk olması münasebetiyle de bir boşluğu dolduracağı tarafımızca gözlemlenmiştir.

Neredeyse tamamı yabancı kaynaklı olan politik psikoloji kavramlarının akademik ve kültürel değerlere uygun biçimde ölçülmesi; bu alandaki eksikliklerin belirlenmesini sağlayabilecek ölçme ve değerlendirme sistemlerinin geliştirilmesi ve gerekli çözüm önerilerinin sunulması için saha çalışmaları her zamanki önemini korumaktadır. Saha araştırma tespitleriyle örtüşen eğitim programlarının, yerel ve ulusal bazda yürütülmesine ve böylelikle bir millet için en gerekli ve değerli kaynak olan insan gücünün en uygun biçimde işletilmesine sağlanacak irili ufaklı her katkının, uzun vadede ülkemiz adına olumlu sonuçları olacağı muhakkaktır.

KAYNAKÇA

Akın, A., Savcı, M., Akın, Ü., Özçelik, B. (2014). Algılanan Politik Öz-yeterlik Ölçeği, Türkçe formunun geçerlik ve güvenirliği. *The Journal of International Social Research, 35*(7) : 501-505.

Aktaş, H., Şimşek, E. (2013), Poizitif psikoloji bağlamında Türk kültüründe yaşamın anlamı ve yaşam doyumunun analizi: Neşet Ertaş türküleri örneği. *Türk Dünyası Araştırmaları,* 207:389-420.

Arkun, N. (1982). *Psikolojide yeni çalışmalar XVIII. Milletlerarası psikoloji kongresi Moskova 1966.* II. Baskı. İstanbul Edebiyat Fakültesi Matbaası.

Arslan, A. (2012). ilkögretim Ögrencilerinin Öz Yeterlik inancı kaynaklarının ögrenme ve Performansla ilgili ÖzYeterlik inancını Yordama Gücü**.** *Bülent Ecevit Üniversitesi Kuram ve Uygulamada Egitim Bilimleri.* 12(3): 1907-1920.

Bıkmaz, F.H. (2004), Sınıf Öğretmenlerinin Fen Öğretiminde Öz Yeterlilik İnancı Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Milli Eğitim*. Kış, 161: (03.03.2016'da internet erişimi).

Bilgin, N. (1995). *Sosyal Psikolojiye Giriş*. III.Basım. İzmir: İzmir KitaplığıYay.

Bingöl, T.Y. (2015). Politik psikoloji (içinde, Güncel psikolojik kavramlar IV). ed. Ahmet Akın, Ankara: Nobel yayınları.

Burger, J.M. (2006). *Kişilik.* İ.D.E.Sarıoğlu (çev.). I.Basım. İstanbul: Kaknüs Psikoloji Yay.(orjinal baskı yılı 2004).

Craig, S.C., Niemi, R.G., Silver, G.E. (1990). Political efficacy and trust: A Report on the NES Pilot Study Items. *Political Behavior.* 12(3):289-314.

Çaycı, B. (2013). İlköğretim Öğrencilerinin Fen ve Teknoloji Dersi Öz-Yeterlik İnançları ile Kavram Başarıları Arasındaki İlişki. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD).* 14(2):305-324

Çevik, A. (2010). *Politik Psikoloji.* IV.Basım. Ankara: Dost Yay.

Çubukçu, Z., Girmen, P. (2007). Öğretmen Adaylarının Sosyal Öz-yeterlik Algılarının Belirlenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2007, 8(1):58-74.

Davison, G.C., Neale, J.M. (2011). *Anormal Psikolojisi*. İ.Dağ (çev.). VII.Basım. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yay. (Orjinal baskı tarihi 1998).

Ersaydı, B.S.Ç. (2012, 2013). İnterdisipliner bir bilim olarak politik psikoloji ve kullanım alanları. *21. yüzyılda Sosyal Bilimler*. 2: 39-62.

Frankl, V.E., (2016*). İnsanın anlam arayışı*. S.Budak (çev.). XXVIII.Basım. İstanbul: Okuyanus Yay.

Goroshit, M., Hen, M. (2014). Does Emotional Self-efficacy Predict Teachers' Self-efficacy and Empathy? *Journal of Education and Training Studies*. 2(3):26-32.

Houghton, D.P. (2015). *Siyaset Psikolojisi*. H.İnanç ve D.Şekeroğlu (çev.). I.Basım. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yay.

Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

McKnight, P.E., Kashdan, T.B.(2009). Purpose in Life as a System That Creates and Sustains Health and Well-Being: An Integrative, Testable Theory. *George Mason University. Review of General Psychology.* 13(3): 242–251

Mengüşoğlu, T. (1992). *Felsefeye giriş.* V.Basım. İstanbul: Remzi Yay.

Özbay, Y., Palancı, M., Kandemir, M., Çakır, O. (2012). Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluşlarının duygusal düzenleme, mizah, sosyal öz yeterlik ve başaçıkma davranışları ile yordanması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi.* 10(2) : 325-345.

Özmenteş, S. (2011). Müzik öğretimine yönelik öz yeterlik ölçeğinin geliştirilmesi Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği. *Dünyadaki Eğitim ve Öğretim Çalışmaları Dergisi.* 1(1): 30-36.

Öztürk, A. (2014). Rehberlik ve psikolojik danışmanlık programı 1.sımıf öğrencileriyle 4.sınıf öğrencilerinin psikolojik danışma öz-yeterlik inançları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi.*13 (51): 255-272

Pamukçu, B., Demir, A. (2013). Psikolojik Danışma Öz-Yeterlik Ölçeği Türkçe Formu'nun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 5 (40), 212-221.

Plotnik, R. (2009). *Psikolojiye giriş*. T.Geniş (çev.). I.Basım. İstanbul: Kaknüs Yay.(orjinal baskı tarihi 2007).

Raskauskas, J., Rubiano, S., Offen, I., Wayland, A.K. (2015). Do social self-efficacy and self-esteem moderate the relationship between peer victimization and academic performance? *Cross Mark Soc Psychol Educ*. 18:297–314.

Satıcı, S.A., (2013). Üniversite öğrencilerinin akademik öz-yeterliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.* Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi E.B.E.

Scheier, M.F., Wrosch, C., Baum, A., Cohen, S., Martire, L.M., Matthews, K.A., Richard Schulz, R., Zdaniuk, B. (2005). The Life Engagement Test: Assessing Purpose in Life. *Journal of Behavioral Medicine*. 29(3): 291-298.

Schultz, D.P., Schultz, S.E. (2007). *Modern Psikoloji tarihi*. Y.Aslay (çev.). I.Basım. İstanbul: Kaknüs Psikoloji Yay. (Orjinal baskı tarihi 2004).

Sears, D.O., Huddy,L., Jervis, R. (Ed.). (2003). *Oxford handbook of political psychology*. New York: Oxford University Press, Inc.

Senemoğlu, N. (2015). *Gelişim, öğrenme ve öğretim (kuramdan uygulamaya)*. XXIV.Basım. Ankara: Yargı Yay.

Şahin, İ., Zoraloğlu, Y.R., Fırat, N.Ş. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Amaçları, Eğitsel Hedefleri, Üniversite Öğreniminden Beklentileri ve Memnuniyet Durumları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi.*17 (3): 429-452.

Şeşen, H. (2010) , Kontrol odağı, genel öz yeterlik,iş tatmini ve örgüsel adalet algısının örgütsel vatandaşlık davranışına etkisi: Ankara'da bulunan kamu kurumlarında bir araştırma. *H.U. İktisadi ve İdari Bilimler Fakultesi Dergisi*. 28 (2):195-220.

Totan, T., İkiz, E., Rengin, K. (2010). Duygusal öz-yeterlik ölçeğinin Türkçeye uyarlanarak tek ve dört faktörlü yapısının psikometrik özelliğinin incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi.* 28(2010): 71-95.

Tuncer, M., Tanaş, R. (2011). Eğitim fakültesi öğrencilerinin bilgisayar öz-yeterlik algılarının değerlendirilmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.* 4(6) : 222-232.

Ugur, E., Akın, A. (2015). Yaşam Bağlılığı Ölçeği Türkçe Formu: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi.* 4(2): 424-432.

Vecchione, M., Caprara, G.V., Caprara, M.G., Alessandri, G., Tabernero, C., González-Castro, J.L. (2014). The Perceived Political Self-Efficacy Scale–Short Form (PPSE-S): A Validation Study in Three Mediterranean Countries. *Cross-Cultural Research.* 48(4) : 368–384.

Yalnız, A. (2014). Akademik Öz-yeterlik: olumlu ve olumsuz duygulanımın yordayıcı rolü. *Eğitim ve Oğretim Araştırmaları Dergisi.* 3(2): 95-101.

Yaşar, M. R. (2007). Depresyonun kadınlaşması. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 17(2) : 251-281.

Yeşilyurt, E. (2013). Öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik algıları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi www.esosder.org.* 12(45): 088-104.